

KOBİ'LERDE EKONOMİK KRİZİN ETKİLERİ: BALIKESİR İLİ ÖRNEĞİ

Bedriye TUNÇSİPER*, Abdullah Mutlu**, Hasan ERTEM***

Özet

Türkiye ekonomisinde istihdamın çoğunluğunu, tüm dünyada olduğu gibi KOBİ'ler oluşturmaktadır. KOBİ'lerin ekonomimizdeki yeri ve önemi dikkate alındığında esnek ve ekonomik ortama hemen tepki verebilen yapıdaki özellikte olmaları yaptığımız anket çalışmasında baz almamız için bir sebep teşkil etmiştir. KOBİ'lerin, GSMH 'da büyüme görüldüğünde istihdamlarını artırdıkları, kriz zamanlarında ise istihdamlarını azalttıkları bilinmektedir. Bu açıdan düşünülürse, krizin öncü göstergeleri oldukları bile düşünülebilir. Dolayısıyla, krizin Türkiye ekonomisine etkileri söz konusu olduğunda KOBİ'ler odak olmakta ve etkisi şiddetli bir şekilde bu kuruluşlar tarafından hissedilmektedir. Çalışmamızda, Balıkesir ili merkez ilçesinde ekonomik krizin KOBİ'lere etkilerinin ne yönde olduğunun öğrenilmesi amaçlanmıştır. Kriz esnasında nasıl bir yönetim tarzı oluşturdukları, krize yaklaşımları ve bakış açıları, kriz yönetimiyle ilgili uygulayabileceği stratejileri, geleceğe yönelik beklentileri dikkate alındığında krizin KOBİ'lerin bugün aldıkları kararları nasıl etkilediğinin öğrenilmesi araştırmamızda yer almıştır. İşletmelerin beklentileri, ekonomide geleceği oluşturan önemli bir faktör olmakla birlikte alacakları kararlar da öne çıkmaktadır. Bundan dolayı ekonominin krizden çıkmak için KOBİ'lerin görüş ve tutumları değişen konjontürde nasıl davranış gösterdikleri özellikle istihdam ve piyasa dengeleri açısından önem arz etmektedir.

The Importance of Economic Crisis in Sme's; Balıkesir Sample

Abstract

SME's are the biggest employers in Turkish Economic area as in the rest of the world. When the place and the importance of SME's are considered, they immediately react to elastic and economic conditions. This quick reaction of SME's caused us to make it the basis of our made survey Project. It's well-known that SME's increase their employment capacity when the GNP (Gross National Product or National Income) grows, but when there's crisis then they decrease the capacity. From this point of view, they can be considered as the leading indicators of a crisis. However, when the impact of crisis, to Turkish Economy is talked about SME's become the focus and they suffer the deepest effects of the crisis. Our Project's aim is to learn the economic crisis effects on SME's in Balıkesir. When SME's management style, approaches to crisis and point of view, the strategies that they can apply about the crisis management and expectations for the future during the crisis are considered, we put the search of crisis effects on their decisions in our Project. The expectations of the enterprises are not the only important factors in forming the future in the economy but also their decisions become prominent as well. As a result, once the economy overcomes the crisis, SME's thoughts and attitudes and their reaction to the changing economic situation of country (conjuncture) are really important especially for employment and market equilibrium.

---

* Prof. Dr. Balıkesir Üniversitesi İ.İ.B.F. Öğretim Üyesi

** Yrd. Doç. Dr. İnönü Üniversitesi İ.İ.B.F. Öğretim Üyesi

*** Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü öğrencisi

Giriş

New York Üniversitesi Profesörü Roubini, son yaşanan küresel ekonomik krizin sadece likiditeden kaynaklanan değil aynı zamanda borç ödeme zorluğu krizi de olduğunu ifade etmişti. Tüketicilerin yeterince tasarruf edememesi, finansal sisteminin ciddi boyutta aldığı yaraların hâlâ sürmesi, zayıf kârlılık, ABD gibi gelişmiş ülkelerde cari açıkların azalmasının diğer ülkelerin fazlalıklarını azaltacak olması gibi faktörlere dikkat çekmişti.

James Petras ve Henry Weltmeyer'e göre 1970'lerde günde yaklaşık sadece 190 milyar dolar hacmi olan dünya döviz piyasası işlemlerinin, 1990'ların başında günde 1.2 trilyon dolara, günümüzde ise 1.8 trilyon dolara ulaşmış durumda olduğunu belgeliyordu. Bu rakamın, dünya ticaret hacminin 70 misline ulaştığı gözlenmekteydi. Bir yandan da spekülasyon kazançlarının adeta teşvik ettiği finansal şişkinlik giderek başlı başına bir istikrarsızlık unsuru haline geldiği ifade edilmektedir.(YELDAN : 2009/1)

Örnek verecek olursak "yükselen piyasa" 'lara transfer olan sermayeler, 1996, 2003 ve 2007 yıllarında sırasıyla 161 milyar dolardan, 236 milyar dolara ve 928 milyar dolara ulaşmıştı. 2009 yılı sonunda ise bu rakamın 165 milyar dolara gerileyeceği tahmin ediliyor. Sadece bu rakamlar bile yaşanan krizi anlatmaya yeteceği söylenebilir. Küresel çapta sermaye girişlerinin 2009 yılı sonunda 1996 yılı rakamlarını yakalayabileceği ifade edilmektedir. Makroekonomik bir gösterge olan işsizliğin ABD'de 16 ayda ikiye katlanarak yüzde 9,5 ile 25 yılın, Avro bölgesinde yüzde 9,5 ile son on yılın en yüksek düzeyine ulaştığını göstermektedir.(ÖZBEK:2009/Temmuz)

Küresel krizin sıçraması ülkelerin birbirlerini, dış ticaret ilişkileri yoluyla makro ekonomik anlamda etkiledikleri düşünülebilir. Azalan ihracat miktarlarıyla, işsizlik artışı ve büyümeye olan negatif etkisi, ülkede faaliyet gösteren tüm işkollarını zincirleme bir etkiyle kapsamına aldığı gözlenebilmektedir.

Türkiye'de ise durum, ucuz döviz kuru sebebiyle ucuz ithalat diğer bir yandan da yurt içinde yan sanayileri ve yerli ara malı ve girdi üreticilerinin kazançlarını eritmekte, ucuz ithal girdileri yerli sanayileri piyasadan dışlamaktadır. Bunun sonucunda orta ve küçük boy işletmeler ve dikey bağlantılı yan sanayiler teker teker üretimden çekilirken Türkiye'nin ara ve yatırım mallarında dışa bağımlılığı artmaktadır.(YELDAN: 2009/1)

Ülkemizde istihdamın çoğunu oluşturan Küçük ve orta boy işletmelerin de (KOBİ) bu krizden etkilendikleri, düşünülmektedir. Bir anket çalışmasıyla bunu araştırılması ve elde edilen bulguların dile getirilmesi amacıyla yapılan çalışmada küresel ekonomik krizin Balıkesir ili

Merkez ilçesinde bulunan KOBİ'leri ne şekilde etkilediği ve ekonomik krizde hangi kararları aldıklarının öğrenilmesi amaçlanmıştır.

Çalışmanın birinci bölümde ekonomik kriz ve KOBİ tanımlaması yapılmış, ikinci bölümde ise anket çalışmasının amacı ve yöntemi anlatılarak yapılan gözlemler, tablolar eşliğinde değerlendirilmiştir. Son bölümde ise sonuçlar kısmında elde edilen bulgular yorumlanmıştır.

1.Ekonomik Kriz ve KOBİ Tanımı

Genelde Ekonomik krizle birlikte kullanılan Resesyon, son küresel krizle birlikte daha çok merak konusu haline geldi. Yazılı ve görsel basında geniş şekilde gündemde olan Durgunluk (Resesyon) sadece iktisatçıların değil her kesimden halk kitlesinin bildiği ve dikkatini çeken bir konu oldu. Çünkü yaygın bilinen ifadeyle “Çin'deki kelebeğin kanat çırpışının Küba'da fırtınaya neden olması” gibi, Dünya artık yoğun bilgi ve haberleşme ağlarıyla örülmüş büyük bir metropol halini aldığı söylenebilir.

Kısaca tanımlamak gerekirse, ekonomide yaşanan durgunluğa Resesyon dendiğini söylemek yanlış olmaz. Ekonomik büyümenin nüfus artış hızının altına inmesi, kişi başına düşen milli gelirin durma noktasına ya da gerileyen hale dönüşmesi, İşsizliğin artması, Ekonomik faaliyetlerin duraklaması ve gerilemesi, üretim faaliyetlerinin düşmesi, ülke ekonomisinin durması hatta geriye gitmesi durumunda ifade edilir ki Resesyon, gelinen durumda en hafif ifade olarak bile kalabilir.

Yaygın görüşe göre ekonomik krizin aslında reel üretimle sanal gelirler arasındaki iyice açılan farkın sonucunda meydana geldiği düşüncesi kabul görmektedir. Yaşananların, eşitsiz gelişmenin sonunda, sürekli şişen sanal emtia fiyatlarıyla, ya da olmayan paralarla ve türev piyasası işlemleriyle ekonominin sürdürülemeyeceğinin piyasalarca düzeltilmiş olduğu görülmektedir. Bu düzletmenin, piyasalarca Küresel kriz olarak telaffuz edilmekte olduğunu görüyoruz.

İstikrarsız Ortamları tanımlamak adına kullanılan kriz kavramı ile ilgili birçok tanım söz konusudur. Kriz, basit ve genel olarak “Belirsizlik, karışıklık ve yüksek kaygı duyguları uyandıran beklenmedik durum” olup işletmelerin yaşamını tehdit eden bir olgu olarak görülmektedir.(Can, 1994:300)

Başka bir tanımlamaya göre kriz, “Beklenmeyen ve önceden sezilmeyen acele cevap verilmesi gereken, işletmelerin önleme ve uyum mekanizmalarını etkisiz hale getirerek mevcut değerlerini, amaçlarını ve işleyiş düzenini tehdit eden gerilim durumu” olarak ifade edilmektedir.(Tutar, 2000:16)

Diğer bir tanımda ise “İşletmelerin ödeme gücünü durduran ve performansını etkileyen acil beklenmeyen olaylar” olarak geçmektedir. (Dinçer, 1998:385) Tanımların çok sayıda olması,

kriz tanımlanmasındaki zorluktan kaynaklanmaktadır ki en önemli zorlukta endişe, stres, felaket, panik gibi kavramların kriz yerine kullanılmasıdır. (Yeniçeri, 1992:314) Krizi, genel olarak aniden ortaya çıkan, işletmelerin olağan sistemlerinin dengesini bozan ve kontrol altına alınmadığı zaman işletmelerin hayatını riske eden istenmeyen gerilim durumları olarak tanımlamak mümkündür. Ani olarak ortaya çıkabildikleri gibi kimi zaman oluşumuyla ilgili önceden bazı sinyaller de verebilen krizlerin oluşumunda etkili olan birçok neden vardır. Krize neden olan faktörler, işletme dışı çevre faktörleri ve işletmenin kendi yapısal sorunları olmak üzere iki temel grupta incelenebilmektedir.(Tüz, 1996:5-8)

İşletme dışı çevre faktörleri: İşletmenin kontrolünün dışında olan makro faktörlerdir. Çevre faktörleri devamlı bir değişim içindedir ve işletmeler bu değişime ayak uydurmak zorundadırlar. Eğer ayak uyduramazlarsa yaşayacakları krizin şiddeti, boyutu artar ve daha çok zarar görürler. İşletmelerde krize neden olabilecek çevre faktörleri; doğal, ekonomik, politik, yasal ve toplumsal yapıdaki değişimlerdir.

İşletme içi faktörler: İşletmelerin krize girmelerinde makro faktörlerden çok daha etkilidir. Bunlardan ilki üst düzey yöneticilerin krizi fark edememeleri ya da krizi yönetmede başarısız olmalarıdır. Bir diğer faktör, işletmelerin hayat seyriyle ilgili olup, büyüme dönemlerinde önlem almadan belli bir sınırı aşmaları, Pazar talebinden daha hızlı bir büyüme hızı göstermeleri ile satışlarının ve karlarının azalma gösterdiği gerileme dönemleri kriz için uygun ortam oluşmamasına yol açar. Üçüncü faktör ise karar verme ve uygulamada yavaşlık, devamlı tekrarlanan önemli hatalar, işveren-çalışan arasındaki iletişim kopukluğu, aşırı merkezci yönetim politikası, yenilik ve yaratıcılık yönünden yetersizlik, çatışmalar, aşırı iş yükü, sinirsel gerilim, iş ortamından hoşnutsuzluk olarak sayılabilecek olan işletmelerin yapısal sorunlarıdır.

İşletmelerin karşılaştığı her olumsuz durum, kriz demek değildir. Bu yüzden işletmelerin içinde bulunduğu durumun kriz olabilmesi için bazı özelliklere sahip olması gerekir. Öncelikle kriz durumu, tahmin edilemez ve bu ortamda işletmelerin tahmin önleme mekanizmaları yetersiz kalır. Ayrıca işletmelerin amaç ve karlılığı tehdit altındadır. Böyle zamanlarda krizin üstesinden gelmesi için izlenecek yolların kararlaştırılması için yeterli bilgi ve zaman da yoktur. Bunların yanında kriz, çok hızlı müdahale gerektirir ve karar veren kişilerde gerilim yaratır.

Tanımlardaki farklılıklardan dolayı çıkan anlaşmazlıkları ve kurumlar arası uyumsuzlukların giderilmesi için 18.11.2006 tarih ve 997 sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe giren, "Küçük ve Orta Büyüklükteki İşletmelerin Tanımı¹, Nitelikleri ve Sınıflandırılması Hakkında Yönetmelik" ile istihdam bazında Avrupa Birliği ile uyum sağlanmıştır. Yönetmelik ile

KOBİ'lerin sınıflandırılması: 10dan az çalışan istihdam eden ve yıllık net satış hâsılatı ya da mali bilançosu bir milyon Türk Lirasını aşmayan işletmeler *Mikro İşletme* olarak tanımlanmıştır.

50den az çalışan istihdam eden ve yıllık net satış hâsılatı ya da mali bilançosu beş milyon Türk Lirasını aşmayan işletmeler *Küçük İşletme*, 250den az çalışan istihdam eden ve yıllık net satış hâsılatı ya da mali bilançosu yirmi beş milyon Türk Lirasını aşmayan işletmeler *Orta Büyüklükte İşletme* şeklinde yapılmıştır.

1: http://www.tobb.org.tr/haber_arsiv2.php?haberid=542/ (11.01.2010)

2. Araştırmanın Amacı ve Yöntemi

Bu araştırmanın amacı, KOBİ'lerin kriz esnasında nasıl bir yönetim tarzı oluşturdukları, krize yaklaşımları ve bakış açıları, kriz yönetimiyle ilgili uygulayabileceği stratejileri, geleceğe yönelik beklentilerinin ne olduğu öğrenilmek istenmiştir. Ayrıca krizin KOBİ'lerin bugün aldıkları kararları nasıl etkilediğinin öğrenilmesi araştırmamızda amaçlanmıştır. İşletmelerin beklentileri, ekonomide geleceği oluşturan önemli bir faktör olmakla birlikte alacakları kararlar da öne çıkmaktadır.

Araştırmamızın Evreni, Balıkesir ili merkez ilçesindeki Balıkesir Ticaret Odası verilerine göre 4896 adet KOBİ olarak belirlenmiştir. Bunlardan Organize Sanayi Bölgesi ve Küçük Sanayi Bölgesindeki tesadüfi örneklemeyle seçilen 40 işletme ziyaret edilerek yüz yüze anket tekniğiyle bilgiler alınıp verdikleri cevapların, doğru olduğu varsayılmıştır. SPSS paket programına veriler girilerek karşılaşılan sıklıklar, yüzde ve birikimli yüzdeleri oluşturulmuş ve yorumlanmıştır.

2.1. Alan Çalışmasında Ulaşılan Anket Sonuçları ve Değerlendirilmesi

Bu bölümde sorulan soruların eşliğinde verilen cevaplar, önce karşılaşılan sıklıklar, yüzde ve birikimli yüzde dağılımları eşliğinde tablolar ardından aracılığıyla sunulacak ardından da değerlendirmeleri yapılmıştır.

Tablo1. İşletmeniz bir ortaklık mıdır

İşletmeniz Bir Ortaklık mıdır	Karşılaşılan Sıklıklar	Yüzde	Birikimli Yüzde
Hayır	21	52,5	52,5
Evet	19	47,5	100,0
Toplam	40	100,0	

Seçilen örnekleminizde, KOBİ 'lerin % 47,5 inin ortaklık olduğu %52,5 inin de şahıs işletmesi olduğu gözlenmiştir.

Soruya evet yanıtını verenlere aşağıdaki soru sorulmuş ve verilen cevaplar değerlendirilmiştir.

Tablo1.1. İşletmeniz Eğer Bir Ortaklık ise Ortaklık Aile Bireylerinden mi Oluşmaktadır

Ortaklık Aile Bireylerinden mi Oluşmaktadır	Karşılaşılan Sıklıklar	Yüzde	Birikimli Yüzde
Hayır	8	20,0	20,0
Evet	11	27,5	47,5
İşletme bir ortaklık değildir	21	52,5	100,0
Toplam	40	100,0	

KOBİ 'lerin %27,5'i aile bireylerinden %52,5 i ise bağımsız şahıslardan oluşmaktadır. İşletme bir ortaklık değildir şıkkı ise bir üst soruya hayır cevabını verenler yani KOBİ 'lerin %52,5 inin ortaklık olmadığı yanıtını verenlerin oluşturduğu şıktır.

Tablo2.İşletme Sahipleri aynı zamanda İşletmede Yönetici midir

İşletme Sahipleri İşletmede Yönetici mi	Karşılaşılan Sıklıklar	Yüzde	Birikimli Yüzde
Hayır	1	2,5	2,5
Evet	39	97,5	100,0
Toplam	40	100,0	

Burada KOBİ 'lerde %97 gibi bir oranla yöneticilerinin nerdeyse hepsinin işletmede yönetici olduğunu görmekteyiz. Bu oranın yüksekliği, Şahıs şirketlerinin oransal üstünlüğü ve ortaklıkların da çoğunluğunun aile ortaklıklarında oluşmasından kaynaklanıyor olabilir. Ayrıca burada KOBİ 'lerin işletmelerinde profesyonel yönetime aynı zamanda ne kadar uzak durduklarını da görülebilmektedir.

Tablo3.Eğitim Durumu

Eğitim Durumu	Karşılaşılan Sıklıklar	Yüzde	Birikimli Yüzde
İlkokul	9	22,5	22,5
Ortaöğrenim-Lise	15	37,5	60,0
Üniversite	16	40,0	100,0
Toplam	40	100,0	

İşletmelerin yöneticilerinin % 40 'nın Üniversite, %37,5 inin Ortaöğrenim-Lise, %22,52'nin de ilkokul mezunu olduğu gözlenmiştir.

Tablo4.İşletmeniz Kaç Yıllıktır

İşletmeniz Kaç Yıllıktır	Karşılaşılan Sıklıklar	Yüzde	Birikimli Yüzde
1-10	16	40,0	40,0
11-20	18	40,0	80,0
21 ve daha fazla	6	20,0	100,0
Toplam	40	100,0	

İşletmelerin %40 mın 1-10 arası, %40 mın da 11-20 arası, %20 sinin de 21 ve daha fazla yıldır faaliyet gösterdikleri gözlenmiştir. Ayrıca KOBİ 'lerin ortalama olarak 15,18 yıldır faaliyet yaptıkları da bulunan bulgulardandır.

Tablo5.İdari Personel Sayısı

İdari Personel Sayısı	Karşılaşılan Sıklıklar	Yüzde	Birikimli Yüzde
1-5	28	70,0	70,0
6-10	10	25,0	95,0
11 ve daha fazla	2	5,0	100,0
Toplam	40	100,0	

KOBİ 'lerde çalıştırılan idari personel sayıları, en fazla %70 sıklıkla 1 ile 5 arası idari personel çalıştıran işletmelere rastlanmıştır. Ayrıca %25 sıklıkla ise 6 ile 10 arası, %5 ise 11 ve daha fazla idari personel çalıştıran işletmelere rastlanmıştır. İdari çalışan sayısındaki genel düşüklük, işçi sayısındaki düşüklükle orantılı olarak açıklanabilir.

Tablo6.Çalıştırılan İşçi Sayısı

Çalıştırılan İşçi Sayısı	Karşılaşılan Sıklıklar	Yüzde	Birikimli Yüzde
1-10	25	62,5	62,5
11-20	7	17,5	80,0
21 ve daha fazla	8	20,0	100,0
Toplam	40	100,0	

İşletmelerin en fazla % 62,5 yüzdellekle 10 ve daha az işçi çalıştırdığı, %17,5 'i 11- 20 arası ve % 20 si ise 21 ve daha fazla işçi çalıştırmaktadır. KOBİ 'lerin ortalama olarak 15,18 yıllık olduğu saptanmıştır.

Tablo7.Faaliyet Alanı

İşletmenin Faaliyet Alanı	Karşılaşılan Sıklıklar	Yüzde	Birikimli Yüzde
Mal Ticareti	12	30,0	30,0
Hizmet Ticareti	16	40,0	70,0
İmalat	12	30,0	100,0
Toplam	40	100,0	

İşletmelerin %30 unun Mal Ticareti; %40 ının Hizmet ticareti %30 unun da İmalat ile uğraştığı gözlenmiştir.

Tablo8.Özkaynak /VarlıklarOranı

Özkaynak/Varlıklar	Karşılaşılan Sıklıklar	Yüzde	Birikimli Yüzde
0-20	2	5,0	5,0
21-40	4	10,0	15,0
41-60	7	17,5	32,5
61-80	8	20,0	52,5
81-100	19	47,5	100,0
Toplam	40	100,0	

İşletmelerin %47,5 oranındaki büyük bir kısmı %81-%100 arasında varlıklarının neredeyse hepsini kendi özkaynaklarından karşılamaktadır. Bu da işletmelerin yabancı kaynak kullanımına pek sıcak bakmadıkları izlenimini vermektedir. KOBİ 'lerin %32,5 inin özkaynaklarının varlıklarına oranının % 60 ın altında olduğu, %20 sinin de 61 ile 80 arasında yer aldığı gözlenmiştir.

Tablo9.İş Yaptığı Piyasası

İş Yaptığı Piyasası	Karşılaşılan Sıklıklar	Yüzde	Birikimli Yüzde
İç piyasaya	33	82,5	82,5
Dış piyasaya	1	2,5	85,0
Hem iç hem dış piyasaya	6	15,0	100,0
Toplam	40	100,0	

İşletmelerin %82,5'i iç piyasa ile, %2,5 i dış piyasa ile %15 i ise hem iç hem de dış piyasa ile çalıştığı görülmektedir.

Tablo10.Finansman İhtiyacı

Finansman İhtiyacını Karşılama Yolları	Karşılaşılan Sıklıklar	Yüzde	Birikimli Yüzde
EximBank	1	2,5	2,5
Ozel Bankalar	12	30,0	32,5
Gayri Resmi Piyasa	3	7,5	40,0
Özel Finans Kurumları	4	10,0	50,0
Dışarıdan Kaynak Kullanmıyorum	15	37,5	87,5
EximBank ve Özel Bankalar	2	5,0	92,5
Kamu ve Özel Bankalar	3	7,5	100,0
Toplam	40	100,0	

İşletmelerin %37,5 inin dışarıdan kaynak kullanmaması yabancı kaynaklara sıcak bakmadıkları algısını kuvvetlendirmektedir. Diğer göze çarpan ise bankalarla çalışan KOBİ'lerin şikâyetlerimiz arasında sadece kamu bankalarının da olmasına rağmen işletmelerin bunu pek tercih etmeyip %30 unun özel bankalarla çalışmayı tercih ettiği fark edilmiştir.

Tablo11.Kredi Kullanımında Karşılaşılan Sorunlar

Kredi Kullanımında Karşılaşılan Sorunlar	Karşılaşılan Sıklıklar	Yüzde	Birikimli Yüzde
Teminat Mecburiyeti	18	45,0	45,0
Verilen Kredi Miktarının Azlığı	2	5,0	50,0
Bürokratik İşlem Fazlalığı	8	20,0	70,0
Kredi Vadelerinin Kısalığı	5	12,5	82,5
Hiçbiri	6	15,0	97,5
Teminat mecburiyeti ve vadelerin Kısalığı	1	2,5	100,0
Toplam	40	100,0	

Burada işletmelerin kredi kullanırken, en fazla %45 ile Teminat mecburiyetinden rahatsızlık duyduğunu görmekteyiz. Ardından da KOBİ 'lerin %20 yüzdelik ile Bürokratik işlem fazlalığından şikâyetçi oldukları gözlenmiştir.

Tablo12.Yatırım Teşviğinden Faydalandınız mı

Yatırım Teşviğinden Faydalandınız mı	Karşılaşılan Sıklıklar	Yüzde	Birikimli Yüzde
Hayır	26	65,0	65,0
Evet	14	35,0	100,0
Toplam	40	100,0	

İşletmelerin % 65 inin yatırım teşviklerinden faydalanamadığı, %35 inin de bundan faydalandığı gözlenmiştir. Teşvikten faydalanamamasının sebepleri arasında Balıkesir ilinin teşvik kapsamı içinde yer alıp almadığı, devletin teşvik konusunu şekil itibariyle sınırlı tutması ya da işletmelerin bu teşviklerden yeteri kadar bilgi sahibi olmaması olarak gözlenmiştir.

Tablo13.Hangi Finansal İmkanlardan Faydalandınız

Hangi Finansal İmkanlardan Faydalandınız	Karşılaşılan Sıklıklar	Yüzde	Birikimli Yüzde
Leasing	8	20,0	20,0
Factoring	2	5,0	25,0
Hicbiri	28	70,0	95,0
Leasing ve Factoring	1	2,5	97,5
Leasing ve Forfaiting	1	2,5	100,0
Toplam	40	100,0	

Burada işletmelerin % 70 inin bankacılık finansman araçların hiçbirisinden faydalanmadığını, %20 sinin Leasing, %5 inin factoring 'ten faydalanmadığını gözlemekteyiz.

Tablo14.Finansmanla İlgili Bölüm Var mı

Finansmanla İlgili Bölüm Var mı	Karşılaşılan Sıklıklar	Yüzde	Birikimli Yüzde
Yok	24	60,0	60,0
Var	16	40,0	100,0
Toplam	40	100,0	

İşletmelerin %60 'ının finansmanla ilgili bölümlerinin olmadığı sadece % 40 mın böyle bir bölüm bulduklarını görülmektedir.

Tablo15.Satış ya da Üretimde Azalış Olup Olmaması

Satış ya da Üretimde Azalış Oldu mu	Karşılaşılan Sıklıklar	Yüzde	Birikimli Yüzde
Evet	18	45,0	45,0
Hayır	22	55,0	100,0
Toplam	40	100,0	

Burada işletmelerin %55 inin bir önceki yıla göre satışlarında/üretiminde bir azalış olmadığı %45 inin de bir azalış olduğu görülmektedir.

Tablo16.Maliyetlerde Artış Oldu mu

Maliyetlerde Bir Artış Oldu mu	Karşılaşılan Sıklıklar	Yüzde	Birikimli Yüzde
Hayır	10	25,0	25,0
Evet	30	75,0	100,0
Toplam	40	100,0	

Bir önceki yıla göre Kobi 'lerin %75 inin maliyetlerinde bir artış olduğu, %25 inde ise maliyetlerinde bir artış söz konusu olmadığı gözlenmiştir.

Tablo17.Personel Çıkarımına Gittiniz mi

Personel Çıkarımına Gittiniz mi	Karşılaşılan Sıklıklar	Yüzde	Birikimli Yüzde
Hayır	32	80,0	80
Evet	8	20,0	100,0
Toplam	40	100,0	

Yapılan anket çalışmasında, KOBİ' lerin % 80 inin personel çıkarmadığı, %20 sinin de personel çıkartmaya gerek duyduğu görülmüştür.

Tablo18.Alacak Sürelerinde Artış Oldu mu

Alacak sürelerinde Artış Oldu mu	Karşılaşılan Sıklıklar	Yüzde	Birikimli Yüzde
Hayır	9	22,5	22,5
Evet	31	77,5	100,0
Toplam	40	100,0	

Alacak sürelerinde KOBİ 'lerin %77,5 inin artış olduğu, %22,5 ininde ise alacak sürelerinde bir artış olmadığı görülmektedir.

Tablo19.Ödenmeyen Alacaklarda Artış Oldu mu

Ödenmeyen Alacaklarda Artış Oldu mu	Karşılaşılan Sıklıklar	Yüzde	Birikimli Yüzde
Hayır	17	42,5	42,5
Evet	23	57,5	100,0
Toplam	40	100,0	

İşletmelerin % 57.5 inin ödenmeyen alacak miktarında bir artış olduğunu,%42,5 ininde böyle bir artışın söz konusu olmadığını beyan ettiği gözlenmiştir.

Tablo20.Borç Ödeme Sürelerinde Gecikme Oldu mu

Borç Ödeme Sürelerinde Gecikme Olup Olmadığı	Karşılaşılan Sıklıklar	Yüzde	Birikimli Yüzde
Hayır	28	70,0	70,0
Evet	12	30,0	100,0
Toplam	40	100,0	

KOBİ 'lerin beyanına göre %70 inin borcunu zamanında ödediği %30 unun da buna önem vermediğini gözlemekteyiz

Tablo21.Ekonomik Piyasa Şartlarının Size Etkisi Nasıl Oldu

Ekonomik Piyasa Şartlarının Size Etkisi Nasıl Oldu	Karşılaşılan Sıklıklar	Yüzde	Birikimli Yüzde
Bankaların Kredi Faizlerini Arttırmasından	1	2,5	2,5
Bankaların Yeni Kredi Vermemesinden	1	2,5	5,0
Alacakların Zamanında Tahsil Edilememesinden	24	60,0	65,0
Kredilerin Geri Çağrılmasından	1	2,5	67,5
Borç Artışından	4	10,0	77,5
Hiçbiri	5	12,5	90,0
Hepsi	1	2,5	92,5
Finansman Sıkıntısına Girilmesinden	3	7,5	100,0
Toplam	40	100,0	

Burada göze çarpan alacakların zamanında tahsil edilememesinin bir yıldır gelişen ekonomik şartların KOBİ 'lerin %60 ını etkilediği görülmektedir. Bu da içinde bulunulan ekonomik durumun KOBİ 'leri zorladığını düşündürmektedir.

Tablo22.TL.'nin Değerli Olduğunu Düşünüyor musunuz?

TL. 'nin Değerli Olduğunu Düşünüyor musunuz	Karşılaşılan Sıklıklar	Yüzde	Birikimli Yüzde
Kararsızım	8	20,0	20,0
Katılıyorum	13	32,5	52,5
Katılmıyorum	19	47,5	100,0
Toplam	40	100,0	

KOBİ 'lerin %47,5 i TL.'nin aşırı değerli olduğu görüşüne katılmadığını beyan etmiştir. Kararsızların oranının %20 olması, işletmelerin bu konuda tam manada bir bilgi sahibi olmadığını da düşündürmektedir.

Tablo23.Değerli TL. Sizi Nasıl Etkiledi

Değerli TL. Sizi Nasıl Etkiledi	Karşılaşılan Sıklıklar	Yüzde	Birikimli Yüzde
Bizi etkilemedi	10	25,0	25,0
Olumlu yönde etkilendik	12	30,0	55,0
Olumsuz yönde etkilendik	18	45,0	100,0
Toplam	40	100,0	

TL.'nin aşırı değerli olması, KOBİ 'lerin % 45 ini olumsuz yönde etkilediği görülmektedir. Ancak burada KOBİ 'lerin %55 inin değerli TL.'den etkilenmediği ya da olumlu yönde etkilendiğini beyan etmesi dikkat çekicidir.

Tablo24.Ekonomik Şartları İyileştirmek İçin Somut Alternatifler Uyguladınız mı

Ekonomik Şartları İyileştirmek İçin Somut Alternatifler Uyguladınız mı	Karşılaşılan Sıklıklar	Yüzde	Birikimli Yüzde
Hayır	23	57,5	57,5
Evet	17	42,5	100,0
Toplam	40	100,0	

İşletmelerin % 57,5 inin ekonomik şartları iyileştirmek için esnek çalışma saatleri, azaltılmış veya yarı zamanlı haftalık mesailer veya bunun gibi somut alternatiflerden en az birisini kullanmadığı, % 42,5 ininde kullandığı görülmektedir.

Tablo25.Bir Yıl Sonraki Beklentiniz Nedir

Bir Yıl Sonraki Beklentiniz	Karşılaşılan Sıklıklar	Yüzde	Birikimli Yüzde
Çok daha iyi olacak	3	7,5	7,5
Değişen bir şey olmayacak	10	25,0	32,5
Daha iyi olacak	18	45,0	77,5
Daha kötü olacak	9	22,5	100,0
Toplam	40	100,0	

KOBİ 'lerin % 52,5'sinin gelecek beklentisinin ekonomik durum için iyi ve çok daha iyi olacağını düşündüğü; %25'i bu konuda değişen hiçbir şeyin olmayacağını; % 22,5'inin de daha kötü olacağını düşünmekte olduğu görülmektedir.

Tablo26.Gelecek Yıl Yatırımı Düşünür müsünüz

Gelecek Yıl Yatırımı Düşünür müsünüz	Karşılaşılan Sıklıklar	Yüzde	Birikimli Yüzde
Evet düşünebilirim	16	40,0	40,0
Hayır sanmıyorum	6	15,0	55,0
Kararsızım	11	27,5	82,5
Kesinlikle hayır	7	17,5	100,0
Toplam	40	100,0	

KOBİ 'lerin %40'ı gelecek yıl yatırımı düşünürken, % 27,5 i kararsız, %32,5 i ise yatırımı düşünmemekte olduğu gözlenmiştir.

Tablo27.Yatırım Kararınızda Etkili En Önemli Şey Nedir

Yatırım Kararınızda Etkili En Önemli Şey Nedir	Karşılaşılan Sıklıklar	Yüzde	Birikimli Yüzde
Ülkenin içinde bulunduğu ekonomik durum	9	22,5	22,5
Kredi faizlerinin yatırım için uygun oranlardaki seyri	1	2,5	25,0
Üretilen mal ya da hizmete karşı piyasadaki talep artışı	19	47,5	72,5
Devletin yatırımları teşvik politikası	3	7,5	80,0
İşçi ve hammadde maliyet artış ya da azalışları	8	20,0	100,0
Toplam	40	100,0	

KOBİ 'lerin %47,5 lik bir kısmı, ekonomik yatırım ya da sermaye artırım kararını belirleyen en önemli şeyin, üretilen mal ya da hizmete karşı piyasadaki talep artışı olarak gördüğünü beyan etmiştir. KOBİ 'lerin % 22,5 i ise Ülkenin içinde bulunduğu ekonomik durumun, % 20 sinin ise işçi ve hammadde maliyet artış ya da azalışları yatırım yapmak için en önemli şey olarak gördüklerini söylemişlerdir.

Tablo28. İşletmeniz Profesyonel Yönetimle Daha İyi Yönetilebilir miydi

İşletmeniz Profesyonel Yönetimle Daha İyi Yönetilebilir miydi	Karşılaşılan Sıklıklar	Yüzde	Birikimli Yüzde
Kesinlikle Katılmıyorum	7	17,5	17,5
Katılıyorum	13	32,5	50,0
Kararsızım	8	20,0	70,0
Katılmıyorum	7	17,5	87,5
Kesinlikle Katılıyorum	5	12,5	100,0
Toplam	40	100,0	

KOBİ 'lerin %45'i, işletmelerinin daha profesyonel bir yaklaşımla daha iyi yönetilebileceğini düşündüğü görülmektedir. İşletmelerin %20 sinin bu konuda kararsız olması iki şekilde yorumlanabilir. Bu görüşe katıldığını beyan edenler, kurumsallaşmanın idrak edilmiş olduğu şeklinde yorumlanabilir, Kararsızların durumu ise yöneticilerin işletmelerinde alınacak kararların en iyisinin kendisinin aldığı konusunda kararsızlıkları olduğu şeklinde yorumlanabilir. Soruya cevap verenlerin %35 inin ise bu görüşe katılmadığı görülmektedir

Sonuç

Yapılan anket çalışmasında, önce işletmeler hakkında yapısal sorular sorulmuştur. Bu sorulara verilen cevaplar şöyle değerlendirilmiştir.

KOBİ 'lerin % 47,5 inin ortaklık olduğu, %27,5 inin aile bireylerinden oluşan ortaklık olduğu gözlenmiştir. İşletme sahiplerinin %97 'sinin aynı zamanda işletmede yönetici olduğu bulgusuna ulaşılmış ve yöneticilerin %22,5 'inin ilkökul mezunu olması işletmelerin doğru yönetildiğinin tartışılabilirliğini düşündürmektedir. Örneklemimize göre Balıkesir İli Merkez ilçesindeki işletmelerin ortalama 15,18 yıldır faaliyette olduğu, çalıştırılan idari personel sayısının ortalama olarak 4,28 olduğu, işçi sayısının ise ortalama olarak 23,28 olduğu bulunan bulgular arasındadır. KOBİ 'lerde çalıştırılan idari personel sayıları, en fazla sıklıkla %70 ile 1-5 arası idari çalışan ile yönetilen işletmelerle karşılaşmıştır. Bunun sebebi, işletmelerdeki kurumsallaşmanın tam manasıyla uygulanmadığı şeklinde yorumlanabilir. İşletmelerin %30 unun mal ticareti; %40 ının hizmet ticareti %30 unun da imalat ile uğraştığı gözlenmiş, %37,5 inin dışarıdan kaynak kullanmaması yabancı kaynaklara sıcak bakmadıkları algısını kuvvetlendirmektedir.

İşletmelerin %60 ının finansmanla ilgili bölümlerinin olmadığı, sadece % 40 ının böyle bir bölüm buldukları görülmektedir. Ayrıca % 70 inin finansal imkânların hiçbirinden faydalanmadıkları gözlenen bulgulardan göze çarpanlarıdır.

Ekonomik kriz ile ilgili sorulara KOBİ 'lerin verdiği cevaplar ise şöyle olmaktadır. İşletmelerin %55 inin bir önceki yıla göre satışlarında/üretiminde bir azalış olmadığı %45 inin de bir azalış olduğu görülmektedir. İçinde bulunduğu söylenen ekonomik krizin Balıkesir ili Merkez ilçesindeki işletmelerin daha çok iç piyasaya (%82,5) iş yaptıkları göz önünde bulundurulduğunda krizden çok fazla etkilenmedikleri düşünülebilir. Ancak ekonomik krizin işletmeleri etkilemediği söylenirse işletmelerin bir önceki yıla göre satışlarının %45 inin etkilenmesini hangi etkiden dolayı açıklanabilir?

Düştüğü açıklanan enflasyona rağmen KOBİ 'lerin %75 inin maliyetlerinin arttığı, %45 in de satış/üretimlerinde bir azalışa yol açtığı görülen ekonomik krizin işletmelerin gelirlerinde de bir düşüşe neden olduğunu söylemekte yanlış olmaz.

Anketin göze çarpan sonuçlarından birisi de KOBİ 'lerde artan maliyetlere rağmen personel azaltmaya sıcak bakmadıkları şimdilik karlarından fedakârlık etmeyi tercih ettikleri görülmektedir. Buna karşılık işletmelerin alacak sürelerinin %77,5 inde artış olması alacakların çoğunun gününde ödenemediğini göstermektedir. Bu da finansman durumlarının bir yıl öncesine göre daraldığını göstermektedir.

KOBİ 'lerde ödenmeyen alacak miktarındaki artış, hayati olarak önem taşıdığı ve normal ekonomik şartlar göz önünde bulundurulduğunda; İşletmelerin % 57.5 inin bu orandaki artışın olduğunu beyan etmesi, yaşanan alacak sorunlarının olduğunun altını çizmektedir.

KOBİ 'lerin beyanına göre %70 inin borcunu zamanında ödemeye özen gösterdiğini görmekteyiz. Ödenmeyen alacaklardaki %57,5 lik bir artışa rağmen işletmelerin borcunu geciktirmeden ödemesi, bize bir kısım işletmelerin bu ekonomik ortamda işletmelerinin itibari değerini düşünerek hareket ettiklerini göstermektedir. Bir yıldır süregelen ekonomik piyasa şartlarının KOBİ 'lerin % 60 ında alacakların zamanında tahsil edilememesiyle ilgili sorunlara yol açtığı gözlenmiştir.

İşletmelerin %47,5 i TL.'nin aşırı değerli olduğuna katılmamaktadır. KOBİ'lerin % 55 i işletmelerinin değerli TL. 'den etkilenmediğini ve olumlu etkilendiklerini beyan etmiştir. İşletmelerin %55 inin satış/üretimlerinde bir azalış olmadığını beyan etmiştir. Bu üç verinin yakın sonuçlar vermesi anlamlı sayılabilecek bir bütünlük taşıdığını düşündürmüştür. Ancak KOBİ 'lerin %40'ı gelecek yıl yatırımı düşünürken, % 27,5 i kararsız, %32,5 i yatırımı düşünmemektedir. İşletmelerin %47,5 lik bir kısmı için, ekonomik yatırım ya da sermaye artırım kararını belirleyen en önemli şeyin, üretilen mal ya da hizmete karşı piyasadaki talep artışı olduğu görülmektedir. KOBİ 'lerin %50'sinin, işletmelerinin daha profesyonel bir yaklaşımla daha iyi yönetilebileceğinin düşündüğü de gözlenmiştir.

Kaynakça

- **ALTUNTEPE N.**, 2008 Küresel Krizinin Ülkelerin İstihdam Yapısı Üzerine Etkilerinin Dinamik Bir Analizi, Süleyman Demirel Üniversitesi Vizyoner Dergisi, Cilt:1, Sayı:1.
- ASUNAKUTLU T., SAFRAN B., TOSUN E.**, Kriz Yönetimi Üzerine Bir Araştırma,Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi Cilt 5, Sayı 1, 2003
- CAN, Halil** (1994). Organizasyon ve Yönetim, Siyasal Kitapevi, 3. Baskı, Ankara.
- DİNÇER, Ömer.** (1998), Stratejik Yönetim ve İşletme Politikası, Beta, 5.Baskı, İstanbul.
- ÖZBEK O.**,Küresel Kriz Sonrası Dünya Ekonomisinin Geleceği,İzmir Ticaret Odası ArGe Bülten Ekonomi, Temmuz 2009
- TAĞRAF H., ARSLAN N.T.**,Kriz Oluşum Süreci Ve Kriz Yönetiminde Proaktif Yaklaşım, C.Ü. İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, Cilt 4, Sayı 1, 2003.
- TURGUT A.**,Türleri, Nedenleri ve Göstergeleriyle Finansal Krizler, TÜHİS İş Hukuku ve İktisat Dergisi Cilt: 20, Sayı: 4 - 5 Kasım 2006 / Şubat 2007
- YELDAN E.**,Kapitalizmin Yeniden Finansallaşması ve 2007/2008 Krizi: Türkiye Krizin Neresinde? Çalışma ve Toplum, 2009/1
- YENİÇERİ, Özcan** (1993), İşletmelerde Yönetim, Organizasyon ve Davranış, Tutubay Basım A.Ş, Ankara.
- http://www.tobb.org.tr/haber_arsiv2.php?haberid=542/ (11.01.2010)
- Ekonomik Kriz Nedir, Özellikleri Nelerdir, Nasıl Gelişir?, [http://www.21yyte.org/tr/yazi.aspx? ID=2392&kat=15/](http://www.21yyte.org/tr/yazi.aspx?ID=2392&kat=15/)(16.02.2010)